

communicatio, a membrorum humani corporis aptissima similitudine in sacris litteris sæpè demonstratur: nam in corpore multa sunt membra; sed, etsi multa sunt, unum tamen corpus constituunt, in quo singula proprio, non autem omnia eodem munere funguntur. Nec verò omnia eandem dignitatem habent b aut æquè utiles & decoras functiones exequentur; nullique suum, sed totius corporis commodum atque utilitas proposita est. Omnia deinde tam apta inter se & connexa sunt, ut, si unum aliquod dolore afficitur, cætera item naturæ cognitione & consensu doleant; si contra benè affectum est, communis sit omnibus ille jucunditatis sensus. Atque hæc eadem in Ecclesia licet contemplari; in qua, etsi diversa sunt membra, nempe variæ nationes, Judæorum, Gentium, liberi & servi, pauperes & divites, cum tamen Baptismo iniantur, unum corpus cum Christo fiunt, e cujus ille caput est. Unicuique præterea in hac Ecclesia suum munus assignatum est. Ut enim alii in ea d Apostoli, alii Doctores, omnes verò publicæ utilitatis causa sunt constituti: ita aliorum est præesse ac docere; aliorum item parere & subjectos esse.

26. *Scelerati in Ecclesia participatione bonorum spiritualium non gaudent.*

At verò tot tantisque muneribus ac bonis divinitus collatis illi fruuntur, qui in charitate vitam Christianam degunt, justique & chari Deo sunt. Membra verò mortua, nimirum homines sceleribus obstricti, & à Dei gratia alienati, hoc quidem bono non privantur, ut hujus corporis membra esse desinant: sed cum sint mortua, fructum spirituale, qui ad justos & pios homines pervenit, non percipiunt: tametsi, cum in Ecclesia sint, ad amissam gratiam vitamque recuperandam ab iis adjuvantur: qui spiritu vivunt, & eos fructus capiunt, quorum expertes esse dubitari non potest, qui omnino ab Ecclesia sunt præcisi.

27. *Gratia gratis data & cætera Dei dona toti Ecclesie sunt communia.*

Nec verò tantum communia sunt ea dona, quæ homines charos Deo ac justos reddunt, sed gratiæ etiam gratis datæ, in quibus numerantur e scientia, prophetia, donum linguarum ac miraculorum, & cætera hujus generis: quæ bona malis etiam hominibus, non privatæ, sed publicæ utilitatis causa, ad ædificandam Ecclesiam conceduntur: nam sanitatis gratia, non illius qui ea præditus est, sed ægroti curandi causa tributa est. Ac nihil tandem à verè Christiano homine possidetur, quod

Rom. 12. 4. 6.
1. Cor. 12. 13.
Ephes. 4. 18.

b 1. Cor. 12. 15.
e Ephes. 1. 23.

Colos. 1. 18.
Functionum in Ecclesia
varietas.

d 1. Cor. 12. 28.
Ephes. 4. 11.

Sceleribus capitalibus
obstricti fructum spiri-
tuale non percipiunt:
hoc potest colligi ex 1.
Joan. 2. & Aug. sup. Ps.
70. conc. 2.

Gratias gratis datæ in Ec-
clesia etiam communes.
e 1. Cor. 12. 8. 9.

Eccles. 38. 9.

quod sibi cum cæteris omnibus commune esse non existimare debeat: quare ad sublevandam indigentium miseriam prompti ac parati esse debent. Nam, a qui hujusmodi bonis ornatus est, si viderit fratrem suum egere, nec illi subvenerit, is Dei charitatem non habere planè convincitur. Quæ cum ita se habeant, satis constat, eos qui in hac sancta communione sunt, quadam felicitate perfrui, & verè illud dicere posse: b *Quàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit & deficit anima mea in atria Domini: & c Beati qui habitant in domo tua, Domine.*

a Joan. 3. 17.
Jacob. 2. 15.

b Psalms. 83. 24.

c Ibid. 3.

DE DECIMO ARTICULO.

CAPUT XI.

Remissionem peccatorum.

1. *Quomodo necessarium sit credere remissionem peccatorum esse in Ecclesia.*

Nemo est, qui cum videat hunc articulum de remissione peccatorum in cæteris fidei articulis numeratum esse, dubitare possit, eo non solum divinum aliquod mysterium, sed etiam ad salutem comparandam maxime necessarium contineri; nam antea declaratum est, sine certa eorum fide, quæ in Symbolo credenda proponuntur, nemini ad Christianam pietatem aditum patere. Verum, si id, quod per se omnibus notum esse debet, aliquo etiam testimonio confirmandum videatur; satis illud erit, quod Salvator noster paulò ante ascensum in cælum de ea re testatus est, cum discipulis sensum aperuit, ut intelligerent Scripturas: d *Oportebat, inquit, Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die, & predicare in nomine ejus pœnitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma.* Quæ verba, si Parochi animadverterint, facile intelligent, cum cætera, quæ ad religionem pertinent, fidelibus tradenda sint, tum verò præcipuè hujus articuli diligenter explicandi magnam eis à Domino necessitatem impositam esse.

Sine certa articulo-
rum fide nemo sal-
vatur.

In præfatione.

d Lucæ 24. 46.
Isai. 53. 5. 6.
Dan. 9. 24.
Matth. 1. 21.
Joan. 1. 29.
Act. 13.

2. *In Ecclesia veram esse remittendorum peccatorum potestatem.*

Munus igitur Parochi erit, quod ad hunc locum atinet, docere non solum peccatorum remissionem in Catholica Ecclesia reperiri, de qua Isaias prædixerat: *a Populus, qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas*: sed etiam potestatem peccata remittendi in ea esse: qua si ritè & secundum leges à Christo Domino præscriptas Sacerdotes utantur, verè peccata remitti & condonari credendum est.

3. *Qua ratione peccata in Ecclesia remittantur.*

Hæc autem venia, cum primùm fidem profitentes sacro Baptismo abluimur, adeo cumulate nobis datur, ut nihil aut culpæ delendum, sive ea origine contracta, sive quid propria voluntate omissum vel commissum sit, aut pœnæ persolvendum relinquatur. Verùm per Baptismi gratiam nemo tamen ab omni natura infirmitate liberatur: quin potius (cum unicuique (1) adversus concupiscentiæ motus, quæ nos ad peccata incitare non desinit, pugnandum sit) vix ullum reperias, qui vel tam acriter resistat, vel tam vigilanter salutem suam tueatur, ut omnes plagas vitare possit.

4. *Præter Baptismum remitti peccata in Ecclesia virtute clavium ostenditur.*

Cum igitur necesse fuerit in Ecclesia potestatem esse peccata remittendi, alia etiam ratione quàm Baptismi sacramento, claves regni cælorum illi concreditæ sunt, quibus possint unicuique pœnitenti, etiamsi usque ad extremum vitæ diem peccasset, delicta condonari. Clarissima hujus rei testimonia in Sacris litteris habemus; nam apud Sanctum Matthæum Dominus ita ad Petrum loquitur: *b Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis*: Item: *c Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, crunt soluta & in cælo*. Deinde Sanctus Joannes testatur, Dominum, cum insufflasset Apostolis, dixisse: *d Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt*.

5. *Nullis certis peccatis & temporibus potestas remittendi peccata circumscriptur.*

Neque verò existimandum est, hanc potestatem certis qui-

(1) *Unicuique* } Ekk. Pat. *Unicuique nostrum*.

a Isai. 33. 24. Joan. 20. 23. Cyprian. l. 1. ep. 1. ad Cornelium. Chrysost. lib. 3. de Sacra An. l. 10. Homil. 49. Iren. lib. 3. cap. 13. Culpa omnis & pœna in Baptismo remittitur. Hæc la ius ubi de baptismo agitur.

Baptismo non tollitur concupiscentia. Cœcil. Trid. cap. 5. sess. 5. Aug. lib. de Pec. mer. cap. 28. & 1. de Civ. c. 23.

b Matth. 16. 19.

c Matth. 18. 18.

d Joan. 20. 23. Psalm. 147.

Potestati remittendi peccata amplitudo.

quibusdam peccatorum generibus definitam esse; nullum enim tam nefarium facinus vel admitti, vel cogitari potest, cujus remittendi potestatem sancta Ecclesia non habeat: quemadmodum etiam nemo adeo improbus & scelestus fuerit, quem *a* si errorum suorum verè pœniteat, certa ei veniæ spes proposita esse non debeat. Sed neque hæc eadem potestas ita circumscriptur, ut præfinito solum aliquo tempore ea uti liceat: nam quacumque hora peccator ad sanitatem redire voluerit, rejiciendum non esse docuit *b* Salvator noster, cum Principi Apostolorum interroganti, quoties peccatoribus ignoscendum esset, an septies? respondit: *Non septies, sed usque septuagies septies*.

6. *Non omnibus Christianis potestas remittendi peccata est concessa.*

Verùm si ministros divinæ hujus potestatis spectemus, ea minùs latè patere videbitur. Dominus enim non omnibus, sed Episcopis tantùm & Sacerdotibus tantùm sancti muneris potestatem dedit. Idem etiam censendum erit, quod ad rationem ejus potestatis exercendæ pertinet; nam per Sacramenta solum, si eorum forma servetur, peccata remitti possunt: aliter verò nullum jus à peccatis solvendi Ecclesiæ datum est: ex quo sequitur, tum Sacerdotes, tum Sacramenta ad peccata condonanda, veluti instrumenta valere, quibus Christus Dominus auctor ipse & largitor salutis, remissionem peccatorum & justitiam in nobis efficit.

7. *Quantum sit munus remittendorum peccatorum Ecclesiæ concessum.*

Ut autem fideles cœleste hoc munus, quod singulari in nos Dei misericordia Ecclesiæ donatum est magis suscipiant, atque ad ejus usum & tractationem ardentiori pietatis studio accedant, conabitur Parochus hujus gratiæ dignitatem & amplitudinem demonstrare. Ea autem ex hoc potissimùm perspicitur, si cujus virtutis sit peccata remittere, & homines ex injustis justos reddere, diligenter expositum fuerit. Constat enim, infinita & immensa Dei vi hoc effici: quam eandem in excitandis mortuis, & in mundi creationem necessariam esse credimus. Quod si etiam, ut Augustini sententia confirmatur, majus opus existimandum est, aliquem ex impio pium facere, quàm cælum & terram ex nihilo creare, cum ipsa creatio non nisi ex infinita virtute possit existere; consequens est, ut multò magis peccatorum remissio infinitæ potestati tribuenda sit.

Vide Amb. lib. 1. de Pœnit. cap. 1. & 2. Aug. in Ench. cap. 83.

a Ezech. 8. 21.

b Matth. 18. 21. Septies tribuitur Spiritui Sancto. 77 Christo, qui in 77. generatione incarnatus est, & ideo Christus in quantum Deus auctori sit, & in quantum homo meritorè remittit peccata.

Amb. lib. 8. in Lucam c. 71.

Justificatio peccatorum est infinitæ Dei potentie opus.

Rom. 8. 23. 1 Cor. 6. 11. D. Aug. tract. 72. in Joan. & colligitur etiam ex Ps. 144. 9.

8. Nullus præter solum Deum propria auctoritate peccata remittit.

Quare verissimas esse priscorum Patrum voces agnoscimus, quibus confitentur ab uno Deo peccata hominibus condonari; neque ad alium auctorem, quam ad summam ejus bonitatem & potentiam tam mirificum opus referendum esse: *a* Ego sum, inquit ipse Dominus per Prophetam, *ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas*. Nam scelerum remittendorum eadem ratio videtur esse, quam in pecunia debita servare oportet. Quem admodum igitur à nemine, nisi à creditore pecunia, quæ debetur, remitti potest, ita cum uni Deo peccatis obstricti simus (siquidem quotidie oramus, *b* *Dimitte nobis debita nostra*) perspicuum est à nemine præter illum debita nobis condonari posse.

8. Potestas remittendi peccata ante Christum notum nulli mortalium concessa fuit.

Hoc verò admirabile & divinum munus, antequam Deus homo fieret, nulli creaturæ naturæ impertitum est. Primus omnium Christus, Salvator noster, ut homo, cum idem Deus verus esset, hoc munus à cœlesti Patre traditum accepit. *c* *Ut sciatis, inquit, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Surge, tolle gravatum tuum, & vade in domum tuam.* Cum igitur homo factus esset, ut hominibus hanc peccatorum veniam largiretur, priusquam in cœlum ascenderet, ut ibi ad dexteram Dei in perpetuum sederet, *d* eam potestatem Episcopis & Presbyteris in Ecclesia concessit, quamquam ut antea docuimus, Christus sua auctoritate, cæteri, ut ejus ministri, peccata dimittunt. Quamobrem, si quæ infinita virtute effecta sunt, maxime admirari & suscipere debemus, satis intelligimus pretiosissimum hoc munus esse, quod Christi Domini benignitate Ecclesiæ donatum est.

10. Qua virtute homines peccatorum suorum veniam consequantur.

Sed ipsa etiam ratio, qua Deus elementissimus Pater mundi peccata delere constituit, animos fidelium ad hujus beneficii magnitudinem contemplandam vehementer excitabit. *e* Sanguine enim unigeniti Filii sui scelera nostra expiari voluit, ut pœnam, quam nos pro peccatis commervimus, ultrò illo persolveret, justusque pro injustis damnaretur; innocens pro reis morte acerbissima afficeretur. Quare cum animo cogitabimus, *g* nos non corruptibilibus auro & argento redemptos esse, sed pretioso Sanguine quasi agni immaculati Christi, & inconta-

Solus Deus peccata remittit quod similitudine declaratur Aug. lib. 1. de Fe. cat. me. it. cap. 23. & Hom. 23. in l. 50. Hom. Amb. lib. 2. de Cain, & Abel, cap. 4.

a Isai. 43. 2.
Matth. 9. 3.
Marc. 2. 17.

b Matth. 6. 12.
Luc. 16.

Christus ut homo potestatem habuit remittendi peccata excellenter. Vide D. Th. 3. p. q. 6. art. 3. *c* Matth. 9. 6.
Marc. 2. 9.

d Joan. 21. 23.

Christi Sanguine peccata remittit.
2. Matth. 6.

e Rom. 3. 4.
Ephes. 1. 7.
Apc. 1 & 7. 21.
1. Pet. 3. 18.

g 1. Pet. 3. 18.

minati, facillè statuemus nihil nobis salubrius contingere potuisse hac remittendi peccata potestate, quæ inexplicabilem Dei providentiam, summamque erga nos charitatem ostendit: ex hac autem cogitatione maximus fructus ad omnes perveniat necesse est.

11. Quo maxime pacto cernatur amplitudo beneficii, quod in potestate clavium offertur.

Nam qui Deum mortali aliquo peccato offendit, quidquid meritorum *a* ex Christi morte & cruce consequutus est, statim amittit; *b* & omninò Paradysi aditu, quem priùs interclusum Salvator noster passione sua omnibus patefecit, prohibetur. Quod quidem cum in mentem venit, facere non possumus, quin humanæ miseræ consideratio vehementer sollicitos non habeat. Verùm si animum ad hanc admirabilem potestatem referamus, quæ Ecclesiæ divinitus tributa est; & hujus articuli fide confirmati, oblatam unicuique facultatem credamus, ut possit divina ope adjutus in pristinum dignitatis statum restitui; tùm verò cogimur summo gaudio & lætitiâ exultare, & immortales Deo gratias agere. Ac profectò, si grata & jucunda medicamenta videri solent, quæ nobis medicorum arte & industria, cum gravi aliquo morbo laboramus, parentur: quanto jucundiora esse debent ea remedia, quæ Dei sapientia ad animorum curationem, atque adeo ad vitam reparandam instituit? cum præsertim non quidem dubiam salutis spem, ut medicinæ illæ, quæ corporibus adhibentur, sed certissimam iis, qui sanari cupiunt, salutem afferant.

12. Cur & quomodo remedia in potestate clavium Ecclesiæ tributa Christiani frequentare debeant.

Erunt igitur fideles hortandi, postquam tam ampli & præclari muneris dignitatem cognoverint, ut illud etiam studeant ad suum commodum religiosè convertere. Vix enim fieri potest, ut, qui re utili & necessaria non utuntur, eam contemnere non existimentur: præsertim verò cum Dominus hanc potestatem remittendi peccata ea re tradiderit Ecclesiæ, ut omnes hoc salutari remedio uterentur. Nam quemadmodum nemo sine Baptismo expiari potest: ita quicumque Baptismi gratiam mortiferis sceleribus amissam recuperare voluerit, ad aliud expiationis genus, nimirum pœnitentiæ Sacramentum, confugiat necesse est. Verùm hoc loco admonendi sunt fideles, ne tam ampla veniæ facultate proposita (quam etiam nullius temporis termino definiri declaravimus) vel ad peccandum faciliores, vel ad respiciendum tardiores reddantur; in altero enim cum in-

Mortalis peccati effectus

a Heb. 10. 26.

b 1. Cor. 6. 6.

Galat. 19.

Apc. 22. 15.

Gen. 3.

Quantum sit Dei beneficium in potestate clavium Ecclesiæ concessum.

Frequentandum Pœnitentiæ sacramentum.

Propter veniæ facultatem non peccandum. Eccles. 3. 6. & 21. vers. 1. Non differendam esse pœnitentiam usque ad mortem docet Christus.

Luc. 12. 39.
Joan. 6. & 11. Vide Aug.
tract. 37. in Joan. & lib.
50. Hom. 41. Amb. l. 1.
de Penit. c. 1. & 2. &
c. 11.

juriosi & contumeliosi in hanc divinam potestatem manifestare deprehendantur indigni sunt quibus Deus misericordiam suam impertiatur: in altero verò magnopere verendum est, ne morte præoccupati, frustra peccatorum remissionem confessi fuerint, quam tarditate & procrastinatione meritò amiserunt.

DE UNDECIMO ARTICULO.

CAPUT XII.

Carnis resurrectionem.

1. *Quantum referat de hoc articulo exploratam habere cognitionem.*

Resurrectionis articulus Scripturis præcipue confirmatus.

a Joan. 19. 26. Isai. 26. 10. Ezech. 37. Joan. 11. 34.

b 1. Cor. 15. 14. 15.

Magnam hujus articuli vim esse ad fidei nostræ veritatem stabilendam, id maximè ostendit, quòd a divinis litteris non solum credendus fidelibus proponitur, sed multis etiam rationibus confirmatur: quod quidem cum in aliis Symboli articulis vix fieri videamus, intelligi potest, hoc veluti firmissimo fundamento salutis nostræ spem nixam esse; nam, ut Apostolus ratiocinatur. *b Si mortuorum resurrectio non est, neque Christus resurrexit: quod si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra.* In eo igitur explicando Parochus non minus operæ & studii ponet, quam in eo evertendo multorum impietas laboravit: magnas enim & præclaras utilitates ex ea cognitione ad fidelium fructum redundare, paulò post demonstrabitur.

2. *Cur Apostoli resurrectionem hominum, hic Carnis resurrectionem appellarint.*

Animam immortalem esse probat Irenæus, lib. 2. c. 44. ex Gen. 2. & Ps. 20. & 148.
Vide item Aug. l. 2. Soliloquior. cap. 14. & consentiens est Damis. in sua Logica, c. 64. Arist. lib. 12. Metaph. text. 17.

Sed hoc in primis attendere oportebit, resurrectionem hominum in hoc articulo Carnis resurrectionem appellari. Quod quidem sine causa factum non est. Nam docere voluerunt Apostoli id, quod necessariò ponendum est, animam esse immortalem: quare ne quis fortè eam simul cum corpore interiire, utrumque verò in vitam revocari existimaret, cum animam plurimis Sacrarum litterarum locis immortalem esse planè constet, ob eam rem carnis tantum suscitandæ mentio in arti-

culo facta est: & quamquam sæpè etiam in Sacris Scripturis caro integrum hominem, ut est apud Isaiam, *a Omnis caro fœnum*: & apud Sanctum Joann. *b Et Verbum caro factum est*, significet; hoc tamen loco carnis vox corpus declarat; ut duarum partium animæ & corporis, quibus homo constat, alteram tantum, nempe corpus, corrumpi, *c* & in pulverem terræ, ex qua compactum est, redire: animam verò incorruptam manere, intelligamus. At verò cum nemo, nisi mortuus fuerit, ad vitam revocetur, anima propriè non dicitur resurgere. Carnis quoque mentio facta est illius hæresis confutandæ causa, quæ vivo à Apostolo, Hymenæi & Phileti fuit, qui asserebant, cum de resurrectione in Scripturis Sacris ageretur, non de corporea sed de spiritali, qua à morte peccati ad vitam innocentem resurgitur, accipiendum esse. Itaque his verbis planum fit, eum errorem tolli, & veram corporis resurrectionem confirmari.

3. *Quibus potissimum Scripturis doctrina de vera corporum resurrectione stabilienda est.*

Verùm Parochi partes erunt, hanc veritatem illustrare exemplis ex veteri novoque Testamento, & ex omni Ecclesiastica historia depromptis. Alii enim ab *e* Elia & *f* Eliseo in veteri Testamento: alii præter eos, quos *g* Christus Dominus à morte excitavit, à Sanctis *h* Apostolis, *i* aliisque permultis ad vitam revocati sunt: quæ resurrectio multorum hujus articuli doctrinam confirmat. Ut enim plures à morte excitatos credimus, ita universos ad vitam revocatum iri, credendum est. Quin etiam præcipuus fructus, quem nos ex hujusmodi miraculis capere debemus, ille est, ut summam fidem huic articulo tribuamus. Sunt multa testimonia, quæ Parochis, qui in Sacris litteris mediocriter versati sunt, facillè occurrunt. Illustriora verò loca sunt in veteri quidem Testamento, quæ leguntur apud Job, *k* cum ait: se in carne sua conspecturum Deum suum: & apud Daniele de iis *l* qui in pulvere terræ dormiunt, alios in vitam æternam, alios in opprobrium sempiternum evigilatos. In novo autem Testamento, quæ Sanctus Matthæus *m* refert de disputatione, quam Dominus cum Sadducæis habuit: præter ea, *n* quæ Evangelistæ narrant de extremo judicio. Atque huc etiam referenda sunt, quæ Apostolus *o* ad Corinthios & ad *p* Thessalonicenses scribens, accurata oratione disseruit.

4. *Quibus similitudinibus eadem veritas stabiliri possit.*

Sed quamvis hoc fide certissimum sit, multum tamen

a Isai. 45. 6.
b Joan. 1. 14.
Ad cuius adventum omnes homines &c.
Athanas. in Symb.

c Gen. 3. 19.
Corpus solum corrumpitur.
Dain. lib. 4. c. 13.
Anima cum non intereat non resurgit.

d 2. Tim. 2. 17. 18.
Errorem hunc Basilides secutus est, teste Iren. l. 1. cap. 13.

e 3. Reg. 17. 19.

f 4. Reg. 4. 34.

g Matth. 9. 14.

Luc. 7. 4.

Joan. 11.

h Act. 9. & 20. v. 19.

i Iren. l. 2. c. 56. &

Euseb. l. 5. c. 7.

Amb. serm. 90. de Agnate.

neque.

k Job 19. 26.

l Dan. 12. 2.

m Matth. 22. 23.

Marc. 12. 25.

Luc. 20. 30.

n Matth. 25. & 19. 31.

Marc. 13. 26. Joan. 5. 28.

o 1. Cor. 15. 12.

p 1. Thes. 4. 13.

Amb. lib. de fide Resur.

cap. 10. usq. ad 20.

men

men proderit, vel exemplis, vel rationibus ostendere id quod fides credendum proponit, à natura aut ab humanae mentis intelligentia non abhorre. Itaque Apostolus quærenti, quomodo resurgerent mortui, sic respondit: *a Insiptens tu, quod seminas, non vivificabitur, nisi prius moriatur: & quod seminas, non corpus quod futurum est, seminat, sed nudum granum, ut patet tritici, aut alicujus cæterorum: Deus autem dat illi corpus, sicut vult; & paulò post inquit: Seminatur in corruptione, surget in incorruptione.* Ad eam similitudinem multas præterea adjungi posse, S. Gregorius ostendit; *Lux enim, inquit, quotidie quasi morienda oculis subtrahitur, & rursus quasi resurgendo revocatur; & arbusta viriditatem amittunt, & rursus quasi resurgendo reparantur; & semina putrescendo moriuntur, & rursus germinando resurgunt.*

5. Rationes, quibus hæc ipsa veritas comprobatur.

Rationes illæ præterea, quæ ab Ecclesiasticis scriptoribus afferuntur, satis ad eam rem probandam accommodatæ videri possunt. Ac primùm quidem, cum animæ immortales sint, & tamquam pars hominis ad humana corpora naturalem propensionem habeant, eas à corporibus se junctas perpetuò manere, præter naturam existimandum est. Quoniam verò, quod naturæ adversatur, ac violentum est, diuturnum esse non potest, consentaneum fore videtur, ut denuo cum corporibus jungantur: ex quo etiam sequitur, ut corporum resurrectio futura sit. Quo quidem argumentandi genere b Salvator ipse noster usus est, cum adversis Sadducæos disputans, ex animarum immortalitate corporum resurrectionem conclusit.

Deinde cum malis supplicia, bonis præmia à justissimo Deo sint proposita; ex illis verò quamplurimi, antequam debitas pœnas persolvant, ex his magna ex parte nullis affecti virtutis præmiis è vita decedant: necesse est iterum animas cum corporibus conjungi, ut pro sceleribus aut rectè factis corpora, quibus veluti peccati sociis homines utuntur, unà cum anima, pœna, aut præmio afficiantur; qui locus diligentissimè tractatus est à Sancto Chrysostomo in homilia ad populum Antiochenum. Quare Apostolus, cum de resurrectione dissereret: *c Si in hac vita, inquit, tantùm in Christo sperantes sumus, miserabiliore s sumus omnibus hominibus.* Quæ quidem verba nemo ad animæ miseriam referri existimabit; quæ cum immortalis sit, quamvis corpora non resurgerent, ut futura tamen vita, beatitudine frui posset:

ve-

a 1. Cor. 15. 16. Dam. l. 4. de Fide Orth. c. 28.

S. Gregor. lib. 34. Moral. cap. 28. 29. & 30.

Hæc ratio sumitur ex Arist. in 3. de anima text. 4. & 12. Mer. text. 17. Aug. lib. 1. Soliloq. c. 13. usq. ad 19.

Arist. l. 2. de celo, textu 18. Scot. 4. dist. 43. q. 2. litt. T.

b Matth. 22. 32.

Vide hæc rationem apud Dam. lib. 4. de Fide Orth. c. 28. & Amb. in lib. de Fide Resur. c. 19.

S. Chrysost. Hom. 49. & 50. ad Pop. Antioch. vide item Hom. 44. in Joan.

c 1. Cor. 15. 19.

verùm de toto homine intelligenda sunt: nisi enim corpori debita pro laboribus præmia reddantur, necesse est, ut qui, quemadmodum Apostoli, tot ærumnas & calamitates in vita perpessi sunt, omnium sint misserrimi. Idem verò multò apertius docet ad Thessalonicenses his verbis: *a Gloriamur in Ecclesiis Dei pro patientia vestra, & fide, & in omnibus persecutionibus vestris, & tribulationibus, quas sustinetis in exemplum justii judicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei; pro quo & patimini: si tamen justum est apud Deum retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant, & vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Jesu de celo cum Angelis virtutis ejus, in flamma ignis. dantiis vindictam iis, qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi.* Adde etiam non posse homines, quamdiu anima à corpore se juncta est, plenam felicitatem, & bonis omnibus cumulatam adipisci. Ut enim quælibet pars à toto separata, imperfecta est, ita etiam anima, quæ corpori non est adjuncta. Ex quo sequitur, ut illi ad summam felicitatem nihil desit, corporum resurrectionem necessariam esse. His igitur, atque aliis hujusmodi rationibus Parochus fideles in hoc articulo erudire poterit.

6. Nullus homo tunc invenietur, qui mortis & resurrectionis sit expertus.

Explicare præterea diligenter oportebit ex Apostoli doctrina; quinam ad vitam suscitandi sint: nam ad Corinthios scribens, *b Sicut in Adam, inquit, omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur:* Omni itaque malorum bonorumque discrimine remoto, omnes à mortuis, quamquam non omnium par conditio futura est, resurgent: *e* qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui verò mala egerunt, in resurrectionem judicii. Cum autem omnes dicimus, tam eos intelligimus, qui adventante judicio mortui jam erunt, quam eos, qui morientur. Huic enim sententiæ, quæ asserit omnes morituros esse, nemine excepto, Ecclesiam acquiescere, ipsamque sententiam magis veritati convenire, scriptum reliquit Sanctus Hieronymus: idem sentit & Sanctus Augustinus. Neque verò huic sententiæ repugnant Apostoli verba ad Thessalonicenses scripta: *d Mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi: deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum in illis in nubibus obviam Christo in aëra.* Nam Sanctus Ambrosius, cum ea explanaret, ita inquit: *in ipso raptu mors præveniet, & quasi per soporem, ut egressa anima in momento red-*

da-

a 1. Thes. 1. 4. Act. 5.

Plena beatitudo hominis non est, nisi anima corpori jungatur.

De varia resurgentium conditione.

b 1. Cor. 15. 11.

Omnes resurgemus, ergo omnes moriemur.

c Joan. 5. 19.

Omnes homines morientur antequam judicio finis imponatur.

Gen. 3.

Rom. 5. 6.

Hebr. 9.

Psalm. 88.

Hieron. ep. 152. ad Minerium & Alexandrum.

Aug. lib. 20. de Civ. Dei, c. 20.

d 1. Thes. 4. 61. S. Amb. in 1. ep. ad Thes. c. 4.

datur, cum enim tollentur, morientur, ut pervenientes ad Dominum, presentia Domini recipiant (1) *animos, quia cum Domino mortui esse non possunt. Eademque sententia comprobatur Sancti Augustini auctoritate in lib. de Civitate Dei.*

7. *Idem prorsus corpus anima humana in extremo iudicio recipiet.*

Cum verò multum referat, nobis certo persuaderi hoc ipsum, atque adeo idem corpus, quod uniuscujusque proprium fuit, quamvis corruptum sit, & in pulverem redierit, tamen ad vitam suscitandum esse, illud etiam Parochus accuratè explicandum suscipiet. Hæc Apostoli est sententia, cum inquit: *a Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: ex voce Hoc proprium corpus apertè demonstrans. Job etiam de eo clarissimè vaticinatus est: b Et in carne mea, inquit, videbo Deum Salvatorem meum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Hoc idem colligitur ex ipsius resurrectionis definitione. Est enim resurrectio, auctore Damasceno, ad eum statum, unde cecideris, revocatio. Denique si consideremus, cujus rei causa resurrectionem futuram paulò ante demonstratum est, nihil erit quod cujusquam animam hac in re dubium facere possit.*

8. *Cujus rei causa resurrectio corporum divinitus sit insinuata.*

Idcirco autem corpora excitanda esse docuimus, c ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum sive malum. Hominem igitur ex ipso corpore, cujus opera vel Deo, vel Dæmoni servivit, resurgere oportet; ut cum eodem corpore triumpho coronas & præmia consequatur; aut pœnas & supplicia misserrima proferat.

9. *Corpora contractam in hac mortali vita deformitatem non resument.*

Neque verò corpus tantum resurget, sed quidquid ad illius naturæ veritatem, atque ad hominis decus & ornamentum pertinet, restituendum est. Præclarum ea de re Sancti Augustini testimonium legimus: *Nihil tunc vitii, inquit, in corporibus existet: si aliqui plus pinguedine obesi & crassi extiterint, non totam corporis molem assument, sed quod illam habitudinem superabit, reputabitur superfluum, & è diverso, quæcumque vel*

(1) *Animos*) Ed, *animas*.

Aug. lib. 20. de Civ. Dei, cap. 30.

Idem omnino corpus resurget. Hieron. In Paulæ epitaph. Greg. lib. 14. Mor. c. 29. Ezech. 37.

a 1. Cor. 15. 53.

b Job 19. 26.

Dam. lib. 4. de Orthod. Fide, c. 28.

Resurrectionis causas vide sectione 5. c 2. Cor. 5. 10. Matth. 22.

Corporis resurgentis pulchritudo, integritas. S. Aug. lib. 22. de Civ. Dei, cap. 19. 20. & 21 & Enchir. cap. 86. 87. 88. 89. & 90. vide item Hieron. in ep. ad Pamachium de Erroribus. Job Hieros.

morbus, vel senium confecit in corpore, reparabitur per Christum virtute divina: ut si aliqui propter macrorem fuerint graciles, quia Christus non solum nobis corpus reparabit, sed quidquid per miseriam hujus vitæ fuerit nobis adeptum. Item alio loco: Non resumet homo capillos, quos habuerit, sed quod decuerit; juxta illud: a Omnes capilli capitis vestri numerati sunt, qui secundum divinam sapientiam sunt reparandi. In primis verò, quoniam membra ad veritatem humanæ naturæ pertinent, simul restituentur omnia. Qui enim vel ab ipso ortu oculis capti sunt, vel ob aliquem morbum lumina amiserunt, claudi, atque omnino manci, & quibusvis membris debiles, integro ac perfecto corpore resurgent: aliter enim animæ desiderio, quæ ad corporis conjunctionem propensa est, minimè satisfactum esset, cujus tamen cupiditatem in resurrectione explendam esse, sine dubitatione credimus. Præterea satis constat, resurrectionem æquè ac creationem inter præcipua Dei opera numerari. Quemadmodum igitur omnia à Deo initio creationis perfecta fuerunt, ita etiam in resurrectione futurum omnino affirmare oportet.

10. *Martyres corporibus integris resurgentes in eis vulnerum cicatrices gestabunt.*

Nequè id de martyribus solum fatendum est, de quibus Sanctus Augustinus ita testatur: *Non erunt absque illis membris: non enim posset illa mutilatio non esse corporis vitium: alioquin qui capite truncati sunt, deberent sine capite resurgere; verumtamen extabunt in eorumdem membrorum articulis gladii cicatrices, refulgentes super omne aurum & lapidem pretiosum, veluti & cicatrices vulnerum Christi.*

11. *Etiam improborum corpora mutilata hic, resurgent integra.*

Quod de improbis quoque verissimè dicitur, etsi illorum culpa membra amputata fuerint: nam quò plura membra habebunt, tantò acerbiori dolorum cruciatu conficientur. Quare illa membrorum restitutio non ad eorum felicitatem, sed ad calamitatem ac miseriam est redundatura: cum merita non ipsis membris, sed personæ, cujus corpori juncta sunt, adscribantur: nam iis, qui pœnitentiam (1) egerunt, ad præmium; illis verò qui eandem contempserint, ad supplicium restituentur.

Hæc

(1) *Egerunt*) melius in Edit. Pat. *egerint*, ut legenti contextum patebit.

Capilli, quos homo recipiet. Aug. lib. 22. Civ. c. 19. Ench. c. 89. a Matth. 10. 30. Ephes. 4. Lucz 21.

Gen. 1.

Vide lib. 11. de Civ. Dei c. 20. ubi hęc verborum sensus planior est. Cicatrices martyrum relinquuntur per resurrectionem ad cumulum felicitatis, in improbis autem contra ad miseriam.

Hæc verò si à Parochis attentè considerentur, numquam eis rerum & sententiarum copia deerit ad excitandos inflammandosque pietatis studio fidelium animos; ut vitæ hujus molestias & ærumnas cogitantes, beatam illam resurrectionis gloriam, quæ justis & piis proposita est, avidè expectent.

12. Corpora hominum, postquam resurrexerint, qualia sint futura.

Sequitur nunc, ut fideles intelligant, si ea spectamus, quæ corporis substantiam constituunt, quamvis illud ipsum atque idem corpus à mortuis revocari oporteat, quod antea extinctum fuerat, longè aliam tamen & diversam ejus conditionem fore. Ut enim cætera omittamus, in eo maximè resurgentium corpora omnia à seipsis differunt, quòd, cum antea mortis legibus subjecta essent, posteaquam ad vitam suscitata fuerint, sublato bonorum malorumque discrimine, immortalitatem assequuntur. Quam quidem admirabilem naturæ restitutionem insignis Christi victoria meruit, quam de morte reportavit, quem admodum sacrarum litterarum testimonia nos admonent: scriptum est enim, a Præcipitavit mortem in sempiternum; & alibi: b Ero mors tua, o mors: quod explicans Apostolus, inquit: c (1) Novissima inimica destruetur mors. Et apud Sanctum Joannem legimus: d Mors ultra non erit. Decebat autem maximè Christi Domini meritò, quo mortis imperium eversum est, peccatum Adæ longo intervallo superari. Idem etiam divinæ justitiæ consentaneum fuit, ut boni beata vita perpetuò fruerentur, mali verò sempiternas pœnas luentes, e quærentem mortem, & non invenirent, optarent mori, & mors fugeret ab eis. Atque hæc quidem immortalitas bonis malisque communis erit.

13. Cujusmodi dotibus Beatorum corpora post resurrectionem erunt ornata.

Habebunt præterea Sanctorum rediviva corpora insignia quædam & præclara ornamenta, quibus multò nobiliora futura sint, quàm unquam antea fuerint. Præcipua verò sunt quatuor illa, quæ Dotes appellantur, ex Apostoli doctrina, à Patribus observatæ. Earum prima est Impassibilitas, munus scilicet & dos, quæ efficiet, ne molesti aliquid pati, ullove dolore aut incommodo affici queant: nihil enim aut frigorum vis, aut flammæ ar-

(1) Novissima Edit. Pat. & Lug. novissimè, juxta nonnulla exemplaria Græca.

Corpus juxta substantiam idem prorsus resurget, sed tamen diversa qualitate. Corpora damnatorum in meliorem fore perpetua, probat Aug. lib. 21. de Civ. 2. 3. 4.

a Isai. 25. 8. b Osee 13. 14. c 1. Cor. 15. 16. d Apoc. 21. Immortalitas bonis & malis communis justitiæ Dei consentanea. e Apoc. 9. 4.

Quatuor dotes resurgentium corporum in beatis, de quibus post Apostolum Aug. serm. 99. de Temp. Amb. in ep. 1. ad Cor. 15. Primum ornamentum resurgentium corporum in beatis est impassibilitas.

ardor, aut aquarum impetus obesse eis poterit. a Seminatur, inquit Apostolus in corruptione, surget in incorruptione. Quòd autem impassibilitatem potius quàm incorruptionem Scholastici appellant, ea causa fuit, ut, quod est proprium corporis gloriosi, significarent: non enim impassibilitas illis communis est cum damnatis, quorum corpora, licet incorruptibilia sint; æstare tamen possunt atque algere, variisque cruciatibus affici.

Hanc consequitur Claritas, qua Sanctorum corpora tamquam sol fulgebunt; ita enim apud Sanctum Matthæum testatur Salvator noster: b Justi, inquit, fulgebunt sicut sol, in regno Patris eorum. Ac ne quis de eo dubitaret, c suæ transfigurationis exemplo declaravit. Hanc interdum Apostolus Gloriam, modo Claritatem appellat. d Reformabit, inquit, corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ; & rursum: e Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Hujus etiam gloriæ f imaginem quandam vidit populus Israël in deserto, cum facies Moysis ex colloquio & præsentia Dei ita colluceret, g ut in eam filii Israel oculos intendere non possent. Est verò Claritas hæc fulgor quidam ex summa animæ felicitatis ad corpus redundans, ita ut sit quædam communicatio illius beatitudinis, qua anima fruitor: quomodo etiam anima ipsa beata efficitur, quòd in eam pars divinæ felicitatis derivetur. Hoc verò munere non æquè omnes, perindè ac primo, ornari credendum est; erunt quidem Sanctorum corpora omnia æquè impassibilia, sed eundem splendorem non habebunt: nam, ut testatur Apostolus; h Alia claritas solis, alia claritas lune, & alia claritas stellarum: stella enim à stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum.

Cum hac dote conjuncta est illa, quam Agilitatem vocant, qua corpus ab onere, quo nunc premitur, liberabitur; facillimèque in quamcumque partem anima voluerit, ita moveri poterit, ut ea motione nihil celerius esse queat: quemadmodum apertè Sanctus Augustinus in libro de Civitate Dei & Hieronymus in Isaiam docuerunt. Quare ab Apostolo dictum est: i Seminatur in infirmitate, (1) surget in virtute.

His verò addita est, quæ vocatur Subtilitas; cujus virtute corpus animæ imperio omninò subjicietur, eique

G

ser-

a 1. Cor. 15. 42. Vile item Isai. 25. & 4. 10. Apoc. 7. 10. 21. 4. Damnatorum corpora licet sint incorruptibilia, pati tamen possunt. b 1. Cor. 15. 45. Secundum ornamentum eorum, Claritas.

b Matth. 13. 43. Sap. 3. 7. Dan. 12. 3. c Matth. 17. 2.

d Philip. 3. 21. e 1. Cor. 15. 4.

f Exod. 34. 29.

g 2. Cor. 3. 18. Claritas hæc quid sit.

Joan. 14. In domo Patris mei mansiones &c.

h 1. Cor. 15. 41.

tertium ornamentum Agilitas. Sap. 3. Apoc. 14. Aug. 1. 11. de Civ. c. 18. & 10. & lib. 12. cap. 11. Hieron. in c. 40. Isai. sup. r. illa verba. Mutat. r. fortitudinem. i 1. Cor. 15. 43.

Quartum ornamentum, Subtilitas.

(1) Surget sic Edit. Pat. & Vulgata; non surgit, ut est in Editione Rom. & Venetis antiquioribus.

serviet, & ad nutum prestò erit; quod ex illis Apostoli verbis ostenditur: *a* *Seminatur, inquit, corpus animale, resurget corpus spirituale.* Hæc serè præcipua sunt capita, quæ in hujus articuli explicatione tradenda erunt.

14. *Quem fructum ex tantis resurrectionis mysteriis fideles capient.*

Ut autem fideles sciant, quem fructum ex tot, tantorumque mysteriorum cognitione capere possint, primum declarare oportebit maximas à nobis Deo gratias agendas esse, *b* qui hæc sapientibus absconderit, & revelaverit parvulis. Quot enim viri vel prudentiæ laude præsentés, vel singulari doctrina præditi, in hac tam certa veritate cæci planè fuerunt? Quod igitur nobis illa patefecerit, quibus ad eam intelligentiam aspirare non licebat, est quòd summam ejus benignitatem & clementiam perpetuis laudibus celebremus.

Deinde magnus etiam ille fructus ex hujus articuli meditatione consequetur, quòd scilicet in eorum morte qui morte necessitudine, vel benevolentia conjuncti sunt, facilè tum alios, tum non ipsos consolabitur: quo quidem genere consolationis *c* Apostolorum usum esse constat, cum ad Thessalonicenses de dormientibus scriberet.

Sed in omnibus etiam aliis ærumnis & calamitatibus, futuræ resurrectionis cogitatio summam nobis doloris levationem afferet: quemadmodum Sancti Job exemplo didicimus, *d* qui una hac spe afflictum & moerentem animum sustentabat, fore aliquando ut in resurrectione Dominum Deum suum conspiceret.

Præterea hoc plurimum valebit ad persuadendum fidelibus populis, ut rectam vitam, integram, ab omni que prorsus peccati labe puram agere quam diligentissimè curent. Si enim cogitaverint, ingentes illas divitias quæ resurrectionem consequuntur, ipsis propositas esse, facilè ad virtutis & pietatis studia allicientur. Contra verò nulla res majorem vim habitura est ad comprimendas animi cupiditates, hominesque à sceleribus avocandas, quam si sapiùs admoneantur, quibusnam malis & cruciatibus improbi affiendi sunt, *e* qui extremo illo die procedent in resurrectionem judicii.

a 1. Cor. 15. 44.

Quam salutare ex articulo resurrectionis capiantur fructus.

Primus.

b Matth. 13. 35.

Secundus.

c 1. Thes. 4. 13.

Tertius.

d Job 19. 25.
Psalm. 91.

Quartus.

e Joan. 5. 29.

DE DUODECIMO ARTICULO.

CAPUT XIII.

Vitam æternam.

1. *Cur postremo loco hic fidei articulus sit positus & quantum referat illum frequenter populo explicari.*

Sancti Apostoli, duces nostri, symbolum, quo fidei nostræ summa continetur, æternæ vitæ articulo claudi & terminari voluerunt: tum quia post carnis resurrectionem nihil aliud fidelibus expectandum est, nisi æternæ vitæ præmium; tum verò, ut perfecta illa felicitas, & bonis omnibus cumulata, nobis semper ante oculos versaretur, doceremurque in ea mentem & cogitationes nostras omnes defigendas esse. Quare Parochi in erudiendis fidelibus numquam intermittent, præmiis æternæ vitæ propositis, eorum animos accendere; ut, quæcumque vel difficillima Christiani nominis causa subeunda esse docuerint, facilia atque adeo jucunda existiment, promptioresque ad parendum Deo & alacriores reddantur.

2. *Quid hic per vitam æternam significetur.*

Sed quoniam sub his verbis, quæ ad beatitudinem nostram declarandam hoc loco usurpantur, plurima mysteria in occulto latent, ea sic aperienda sunt, ut quantum cujusque ingenium ferat, omnibus patere possint. Admonendi igitur sunt fideles his vocibus, *Vitam æternam*, non magis perpetuitatem vitæ, cui etiam demones sceleratique homines addicti sunt, quam in perpetuitate beatitudinem, quæ beatorum desiderium expleat, significari. Atque ita intelligebat legisperitus ille, *a* qui à Domino Salvatore nostro quid sibi faciendum esset, ut vitam æternam possideret, in Evangelio quæsivit; perinde ac si diceret: Quænam mihi præstanda sunt, ut ad eum locum, ubi perfecta felicitate frui licet, perveniam? In hunc verò sensum Sacra litteræ hæc verba accipiunt, ut *b* multis in locis licet animadvertere.

Agens sic propter finem.

Aristot. lib. 2. Physic. text. 49. & 81.

Fidelibus difficillima quæquæ æternæ vitæ in ruitu facilia.

Matth. 5. 16. & 19.

2. Cor. 4. 17.

Hebr. 1. 19.

Vita æterna æternam beatitudinem significat. vide Aug. 1. Civ. c. 13. 19. & 21. & in Ps. 113. Conc. 19.

Apoc. 15.

Psalm. 43. & 54.

Job 20.

a Lucæ 10. 13.

b Matth. 19. 20. & 25. 46.

Joan. 17.

Rom. 2. 7.